

La (re)construcció de l'estàndard lèxic valencià: un estudi d'actituds (Re)building the lexical standard of Valencian Catalan: an attitudinal study

Andreu SENTÍ
Universitat de València

Data de recepció: 8 de març de 2018

Data d'acceptació: 6 de maig de 2018

RESUM

La difusió de l'estàndard no sempre ha estat fàcil en un cas com el català. Amb tot, la varietat estàndard ha penetrat entre la població valenciana amb un cert èxit (Segura, 2003; Baldaquí, 2015). Al País Valencià, però, la publicació del *Diccionari normatiu valencià* (DNV) ha significat l'aparició d'una nova proposta de model d'estàndard lèxic: la incorporació de mots al corpus normatiu (com *clevill*, *gasto*, *roín*, *ximenera*) o la preferència per certes paraules que ja tenien una entrada al *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2) com a formes secundàries (com *vacacions*, *parat*, *catxerulo*, *entropessar*) i al DNV han passat a ser formes principals, en lloc dels seus equivalents (*vacances*, *aturat*, *milotxa*, *ensopegar*). Aquest estudi consta d'unes enquestes a joves valencians per a conèixer les preferències lèxiques en la varietat estàndard i, així, avaluar el grau de difusió d'uns mots o altres i les actituds que desperten. Amb un acostament propi de la sociolingüística cognitiva (Geeraerts, Kristiansen i Peirsman, 2010), les dades extretes en aquest estudi indiquen que la varietat estàndard està formada, prototípicament, pels mots propis del model estàndard general o de tipus convergent.

PARAULES CLAU: llengua normativa, estandardització, acadèmies de la llengua, sociolingüística cognitiva, actituds, lèxic, valencià.

ABSTRACT

The dissemination of the standard form of the language has not always been easy for such languages as Catalan. Even so, the standard form of Catalan has taken root among the Valencian people with a certain success (Segura, 2003; Baldaquí, 2015). Recently, however, the publication of the *Diccionari normatiu valencià* (DNV, AVL) has marked a partial change in the lexical component of the standard language for Valencian Catalan. This paper deals with some words which do not appear in the prescriptive dictionary (*Diccionari de la llengua catalana*, DIEC2, IEC), such as *clevill*, *gasto*, *roín* and *ximenera*, but which are indeed included in the DNV, as well as other words which are secondary forms in the DIEC2 but primary in the DNV, thus giving preference to *vacacions*, *parat*, *catxerulo* and *entropessar* as opposed to *vacances*, *aturat*, *milotxa* and *ensopegar*, to give some examples. This study is based on surveys

among young Valencians. They have been asked about their lexical preferences regarding some words in the standard form of the language. Our aim is to assess the degree of introduction and dissemination of different words and the attitudes young people show with respect to them. Following a cognitive sociolinguistics approach (Geeraerts, Kristiansen & Peirsman, 2010), the findings of this study show that the standard form of Valencian is prototypically formed by the words of the general standard form of Catalan and of the so-called *convergent* standard.

KEYWORDS: prescriptivism, language standardisation, language academies, cognitive sociolinguistics, attitudes, lexicon, Valencian Catalan.

1. INTRODUCCIÓ: LA VARIETAT ESTÀNDAR I EL PLURICENTRISME

La varietat estàndard és necessària en qualsevol societat moderna per a les diverses situacions comunicatives que van més enllà de la quotidianitat. En el cas català, el procés de construcció de la llengua normativa es va consolidar amb l'obra de Pompeu Fabra: la *Gramàtica catalana*, de 1918, i el *Diccionari general de la llengua catalana*, de 1932. Al País Valencià, el model es va adaptar a les especificitats valencianes amb les Normes de Castelló (1932) i l'obra de gramàtics de prestigi com Carles Salvador, Manuel Sanchis Guarner o Enric Valor. Tot i els entrebancs de diversos tipus, la modalitat valenciana del català estàndard s'ha difós a través de diversos sectors: escola, universitats, editorials, mitjans de comunicació, empreses, creadors, Administració. Aquesta tasca compartida de difusió d'un model comú necessari ha estat qualificada de *macrodecisió*, perquè tots aqueixos sectors necessiten una eina de comunicació i d'integració social útil (Boix i Vila, 1998: 296).

L'estàndard difós al País Valencià es fonamenta en el model composicional i poli-mòrfic de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Gramàtics i institucions, especialment l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), s'han encarregat de difondre'l en la societat valenciana per mitjà de diverses publicacions, com el *Diccionari valencià* i la *Guia d'usos lingüístics*. Així doncs, s'ha configurat un model que podríem anomenar *convergent*, ja que es proposa acostar-se al model estàndard general (Lacreu, 2002; Montoya, 2006) i ha esdevingut el referent lingüístic dels usos valencians, majoritàriament. Actualment, però, l'aparició de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) i la publicació de la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV, 2006) i del *Diccionari normatiu valencià* (DNV, 2014) han modificat parcialment la situació. Tot i que el model de l'AVL comparteix la mateixa base que el model convergent, presenta algunes divergències clares i configura el que ha estat descrit com un «model particularista» (Lacreu, 2002; Montoya, 2006). Segurament, és en l'àmbit del lèxic que la proposta de l'AVL s'allunya una mica més del model instaurat fins al moment, amb certes diferències normatives amb el diccionari prescriptiu de l'IEC, el *Diccionari de la llengua catalana*, segona edició (DIEC2). Així ho ha posat de manifest el *Comunicat de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) davant de la publicació del 'Diccionari normatiu valencià' de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua*.

Arreu del món hi ha moltes llengües que tenen models estàndards policèntrics (Soares da Silva, 2014), especialment quan es tracta de països diferents i separats per grans distàncies (anglès, espanyol o portuguès, per exemple). Fins i tot es considera que «a language is also pluricentric if within the frontiers of a nation state several dominant or standard varieties co-occur» (Kristiansen, 2014: 2). La coexistència de dos models autònoms, fruit de cada centre prescriptiu, no hauria de ser necessàriament problemàtica. Ara bé, en el nostre cas no sols hi conviuen models autònoms (l'estàndard general català i un subestàndard valencià), sinó que en l'àmbit valencià mateix hi ha un *pluricentrisme intern* (Ramos, 2016), és a dir, el model convergent i el model particularista. Tot plegat comporta una desorientació evident i pregona en els usuaris.

El propòsit de la llengua estàndard com a model de referència és, precisament, combatre la indecisió, la inseguretat, el caos. Com bé ho dibuixen Boix i Vila (1998: 301), «la indecisió pel que fa a la norma, que sovint tradueix visions diferents de la natura mateixa de la llengua afectada, dificulta la vehiculació d'unes propostes normatives úniques i impedeix l'estandardització. Alhora, al carrer sol continuar el procés de substitució i/o de convergència lingüística cap a la llengua dominant». Efectivament, en una societat molt complexa sociolingüísticament com la valenciana —amb actituds molt diverses cap a la llengua, l'afebliment de la vitalitat dels usos socials del català i una interferència notable del castellà en els parlars valencians—, l'establiment d'un estàndard no ha estat sempre fàcil.

En l'àmbit del lèxic hi ha diverses dinàmiques internes i externes que han provocat una «crisi del lèxic propi»: dialectalització, col·loquialització, desprototipització, convergència amb el castellà, penetració i acceptació de barbarismes, interferència en la creativitat lèxica, inseguretat (Martines *et al.*, 2004).¹ En definitiva, les possibles divergències sobre la llengua estàndard fan un flac favor a l'estandardització.

Malgrat tot, la difusió d'un model estàndard valencià convergent ha fet fortuna, com han mostrat diversos estudis (Segura, 2003; Montoya, 2006; Baldaquí, 2015). Segura (2003) ja va documentar la penetració de lèxic estàndard valencià entre els joves del Baix Vinalopó (*ací, espentar, estrela, nàixer, roig, tomaca*) i fins i tot algunes formes de l'estàndard central (*ampolla*, etc.). El model gramatical de referència dels joves valencians també es fonamenta en el model convergent, com ha mostrat Baldaquí (2015).

En aquest estudi volem contrastar els usos, les actituds i la categorització de la varietat estàndard entre els joves valencians pel que fa al component lèxic. Ens ocupem exclusivament del lèxic precisament perquè el nou model proposat pel DNV suposa un canvi important en un nombre considerable de paraules (vegeu § 4.3), que s'allunya de l'estàndard general (i convergent). També perquè el lèxic és el component de la llengua que més fàcil s'estandarditza (Segura, 2003) i, per tant, partim de la hipòtesi que trobarem una bona absorció del model estàndard difós (de base convergent).

---

1. Vegeu Martines *et al.* (2004) per a una anàlisi sociolingüística del lèxic català. Els autors també tracen les línies generals de la futura *Guia d'usos lingüístics 2*, que està acabant de preparar l'IIFV i que pretén aconsellar sobre els usos dels usuaris pel que fa al lèxic.

En aquest treball ens proposem:

a) Descriure quin és el lèxic que els joves valencians identifiquen com a propi de la varietat estàndard.

b) Aplicar la teoria del prototipus (Geeraerts, 1997) per analitzar els graus de prototipicitat de les diferents varietats lèxiques (Kristiansen, 2014).

c) Analitzar el model lèxic que proposa el DNV en relació amb el model normatiu del DIEC2 i el model referencial que els joves valencians han identificat com a prototípicament estàndard.

En definitiva, creiem que és important contrastar les propostes prescriptives amb els usos i les actituds dels usuaris. Per això, si la llengua estàndard busca un model supradialectal, de referència i identificable per als usuaris, la pregunta final ha de ser si és útil un estàndard convergent, com el que hem tingut en les darreres dècades, o cal un canvi de model com el policentrisme particularista que proposa el DNV.

2. METODOLOGIA. ELS QÜESTIONARIS

Per conèixer les percepcions del lèxic de la varietat estàndard hem triat com a informants estudiants de primer curs d'universitat,² els quals han estat enquestats durant els primers dies del curs, el setembre de 2016. D'aquesta manera ens assegurem que són estudiants que ja han passat per tot el procés escolar dins l'àmbit valencià, però que encara no han rebut la influència de l'ensenyament superior.

Tenint en compte la realitat sociolingüística valenciana, l'escola esdevé la pedra angular de la normalització lingüística i, consegüentment, també, de la difusió de l'estàndard. Per això creiem que és interessant conèixer el model de llengua que penetra en els joves que han passat pel sistema educatiu valencià.

Amb els formularis de Google Drive, hem elaborat uns qüestionaris que pregunten sobre el grau d'adequació a registres (semi)formals d'unes quantes paraules seleccionades.³ Hem elaborat quatre qüestionaris diferents, de manera que es demana informació sobre un total de 126 mots. Ara bé, no tots els informants han respost els quatre qüestionaris, sinó que cadascú només en responia un. D'aquesta manera, hem aconseguit que les enquestes foren breus i, alhora, hem pogut preguntar sobre molts mots, ja que en cada qüestionari hi ha uns mots diferents.

La primera part dels qüestionaris demana informació personal de l'informant, que és sempre anònima. La segona part conté les preguntes sobre les paraules triades, com explicarem tot seguit.

2. Concretament, han respost l'enquesta estudiants d'estudis hispànics, estudis anglesos, filologia clàssica i filologia catalana, de la Universitat de València (UV), i del grau de mestre en educació primària, de la Universitat d'Alacant (UA). Agraïm sincerament l'ajuda dels professors Gemma Marrahí, Adrià Martí-Badia, Josep Ribera (UV) i Sandra Montserrat (UA).

3. Agraïm als professors Josep Martines (UA) i Carles Segura (UA) la discussió sobre els qüestionaris. Qualsevol error o mancança, però, només és responsabilitat de qui signa aquest article.

2.1. *Mots estudiats*

Les paraules que han estat triades per a formar part dels qüestionaris són del lèxic general i presenten variació; a més, tenen un interès especial en el model estàndard valencià per diversos motius. D'una banda, hem triat mots que no eren normatius fins que, recentment, han entrat a formar part del DNV com a formes principals. Per tant, es tracta de mots que l'AVL vol impulsar com a referents de l'estàndard. Així, el model proposat és de tipus particularista: *topetar, clevell, gasto, albergina, ciprer, doctor, miqueta, nóvio, marmolar, ximenera, roín*. És a dir, s'allunya del model convergent, en el qual trobem els mots equivalents que han format part de l'estàndard difós: *topar, escltxa o clivell, despesa, albergínia, xiprer, xafarder, mica, nuvi, renyar, xeme-neia, dolent o roí*.

De l'altra, hem triat mots propis dels parlars valencians que tenen un reconeixement normatiu al DIEC2, però com a formes secundàries: *xafar, hui, botella, a muntó, cosquerelles, aborronar, gelar, ferramenta, capell, estrela, prejuí, fraula, albarzer, esvarar, esguitar, xafar, entropessar, llavaplats, joguet, banyar*. En canvi, en el DNV, aquestes paraules són la forma principal i, per tant, l'AVL els propugna com a forma preferent en l'estàndard. Tanmateix, la majoria d'aquests mots no havien estat la forma difosa en el model estàndard valencià abans de l'aparició del DNV, ja que s'havia prioritzat la forma amb més tradició normativa, més antiga o pròpia del català central: *trepitjar, avui, ampolla, un munt, pessigolles, esgarrifar, glaçar, eina, barret, estel o estrella, prejudici, maduixa, esbarzer, relliscar, esquitxar, trepitjar, ensopegar, rentaplats, juguina, mullar*.⁴

2.2. *Tipus de preguntes*

Els qüestionaris combinen diversos tipus de preguntes. Hem dissenyat un tipus de preguntes per als qüestionaris 1 i 2 i un altre tipus de preguntes per als qüestionaris 3 i 4.

Els qüestionaris 1 i 2 demanen a l'informant que avalue la paraula destacada en una oració; concretament, el grau d'adequació a la varietat estàndard, segons aquesta escala:

1. Paraula **totalment inadequada** al registre formal.
2. Paraula **poc adequada** al registre formal.
3. Paraula **bastant adequada** al registre formal.
4. Paraula **totalment adequada** a un registre formal.

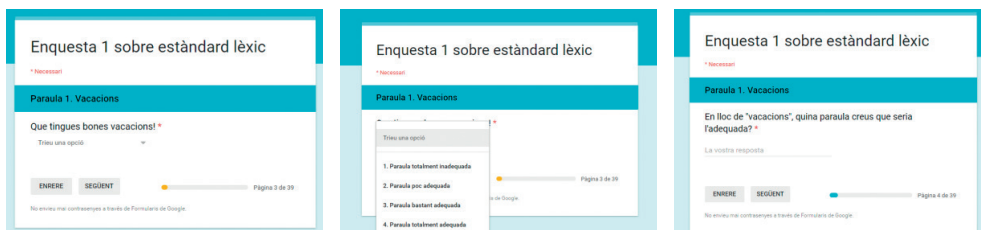
Quan l'informant considera que la paraula en qüestió és poc o totalment inadequada, el formulari li demana que escriga la paraula alternativa que crega que és més

---

4. La tria de les paraules que formen part del qüestionari ha seguit els criteris explicats. A més, també hem fet buidatges del lèxic que presenta variació en llibres de text de l'assignatura de valencià a la secundària i al batxillerat. Amb tot, segurament han quedat fora alguns mots que caldrà estudiar en el futur.

adequada, segons el seu criteri. Això ens ha permès accedir al domini lèxic de l'informant sense mostrar-li la paraula. Vegem la imatge 1.

IMATGE 1
Tipus de preguntes en els qüestionaris 1 i 2

En el qüestionari 1 s'interroga sobre els mots de tots els models d'estàndard: convergent, unitari i particularista. En el qüestionari 2 hem preguntat les paraules equivalents però pròpies d'un altre model; per exemple, si a l'enquesta 1 preguntem per *mentira*, a l'enquesta 2 trobem *mentida*. Això ens ha permès contrastar la valoració dels parells de paraules, alhora que hem minimitzat la influència de la paraula donada.

D'altra banda, els qüestionaris 3 i 4 tenen dues parts diferenciades. En la primera part, es demana que trien la millor opció per a un registre formal o semiformal entre dues (o tres) paraules equivalents, per exemple, *llevar* o *traure*. A diferència dels qüestionaris 1 i 2, en aquest cas, a l'informant se li donen dues (o tres) alternatives possibles. En la segona part, hi ha fotografies amb una única cosa. A l'informant, se li demana que les identifique. En aquest cas, no hi ha cap element lingüístic a disposició de l'informant i, per tant, l'estudiant és lliure d'escriure el mot que considere (imatge 2).

IMATGE 2
Tipus de preguntes en els qüestionaris 3 i 4, en la primera i segona parts

Hi ha alguna paraula que apareix repetida en més d'un qüestionari. Això ens ha de permetre contrastar si, amb independència de la tipologia de pregunta, el resultat sobre un mateix mot ens condueix a una conclusió equivalent.

3. RESULTATS

3.1. Dades dels informants

Les dades personals dels 167 informants anònims són les que es recullen en la taula 1.

TAULA 1
Dades dels informants

<i>Llengua vehicular de l'ensenyament obligatori</i>	Principalment castellà	85
	Principalment valencià	82
<i>Llengua familiar</i>	Principalment castellà	88
	Principalment valencià	50
	Tant valencià com castellà	19
	Valencià i una altra llengua (o altres)	2
	Altres llengües	8
<i>Sexe</i>	Dona	129
	Home	38
<i>Edat</i>	17-18	125
	19-20	23
	21 o més	19
<i>Estudis</i>	Estudis hispànics	47
	Magisteri	22
	Estudis anglesos	75
	Filologia catalana	16
	Filologia clàssica	7

3.2. Resultat dels qüestionaris

Les respostes obtingudes es mostren en les taules 2, 3 i 4. Com que els qüestionaris 1 i 2 interroguen l'informant sobre mots diferents que són equivalents (*vacances - vacances*), hem unificat els resultats en una única taula. Per exemple, en el qüestionari 1, la paraula *vacacions* ha estat valorada com a totalment o bastant inadequada per 31 informants, els quals han proposat majoritàriament *vacances* com a alternativa. Sols 4 informants l'han qualificada de bastant o totalment adequada. Si comparem aquest resultat amb el qüestionari 2, respost per informants diferents, trobem un resultat equivalent. En aquest cas, tots els entrevistats han considerat que *vacances* és totalment o bastant adequada i cap informant no l'ha desestimada. Normalment, els

qüestionaris 1 i 2 donen informació complementària que coincideix amb la conclusió a què s'arriba (vegeu la taula 2).

Els resultats dels qüestionaris 3 i 4 els trobem en la taula 3. En aquest cas, hi ha una doble (o triple) columna amb les dues (o tres) alternatives que tenia un mateix informant. Per exemple, entre *Lleva't la samarreta que t'has tacat* i *Trau-te la samarreta que t'has tacat*, 22 informants han considerat més adequada la primera oració i 28 hi han considerat la segona.

Finalment, en la taula 4 hi ha els resultats de la segona part dels qüestionaris 3 i 4, en què es demanava a l'informant de posar nom al que es veia en una fotografia. Ací no hi havia cap suggeriment lingüístic i, per tant, es demanava de posar un nom adequat a l'objecte de la fotografia. Hi indiquem els mots que els informants han escrit i la quantitat d'informants que hi coincideixen. És important remarcar que en alguns casos l'informant no ha reconegut l'objecte i li ha posat un nom diferent, com indicarem.⁵

En la secció 4 comentarem els resultats i els compararem per veure si hi ha contradiccions.

TAULA 2
Resultats dels qüestionaris 1 i 2

Qüestionari	Mot	Totalment o bastant adequada	%	Totalment o bastant inadequada	%	Paraula proposada per l'informant
1	vacacions	4	11,1%	31	86,1%	<i>vacances</i>
2	vacances	46	100,0%	0	0,0%	—
1	maduixes	31	86,1%	1	2,8%	—
2	fraula	28	60,9%	18	39,1%	<i>maduixes</i>
1	almorzar	4	11,1%	32	88,9%	<i>esmorzar</i>
2	esmorzar	35	76,1%	11	23,9%	<i>desdejuni, esmorssar</i>
1	aturat	35	97,2%	0	0,0%	—
2	parat	29	63,0%	17	37,0%	<i>aturat</i>
1	gronxador	34	94,4%	1	2,8%	—
2	colúmpio	3	6,5%	43	93,5%	<i>gronxador, engronssador i variants</i>
1	roïn	21	58,3%	14	38,9%	<i>roí</i>
2	dolent	31	67,4%	15	32,6%	<i>roïn, roí</i>

5. No hem trobat diferències significatives entre els subjectes per raó de les variables sociològiques (edat, sexe, llengua familiar, llengua vehicular escolar, estudis).

1	aixecar-se	34	94,4%	1	2,8%	—
2	alçar-se	40	87,0%	6	13,0%	<i>aixecar-se</i>
1	estrella	14	38,9%	12	33,3%	<i>estrela</i>
2	estrela	28	60,9%	12	26,1%	<i>estel</i>
1	pessigolles	34	94,4%	1	2,8%	—
2	cosquerelles	24	52,2%	16	34,8%	<i>pessigolles</i>
1	dotor	20	55,6%	14	38,9%	<i>xafarder, tafaner, cotilla</i>
2	xafarder	30	65,2%	10	21,7%	—
1	nóvio	12	33,3%	23	63,9%	<i>nuvi</i>
2	nuvi	31	67,4%	9	19,6%	—
1	ampolla	30	83,3%	5	13,9%	—
2	botella	21	45,7%	19	41,3%	<i>ampolla</i>
1	mentira	8	22,2%	27	75,0%	<i>mentida</i>
2	mentida	32	69,6%	8	17,4%	<i>falses</i>
1	veure	26	72,2%	8	22,2%	—
2	vore	17	37,0%	23	50,0%	<i>veure</i>
1	topetar	13	36,1%	23	63,9%	<i>topar, trobar</i>
2	topar	17	37,0%	23	50,0%	<i>trobar</i>
1	joguet	23	63,9%	11	30,6%	<i>joguina</i>
2	joguina	36	78,3%	4	8,7%	<i>joguet</i>
1	aplegar	9	25,0%	14	38,9%	<i>arribar</i>
2	arribar	33	71,7%	7	15,2%	<i>aplegar</i>
1	passadís	22	61,1%	12	33,3%	<i>corredor</i>
2	corredor	31	67,4%	9	19,6%	<i>passadís</i>

TAULA 3

Resultats de la primera part dels qüestionaris 3 i 4

Mot 1	Vots	%	Mot 2	Vots	%	Mot 3	Vots	%
llevar-se	22	44,0%	traure's	28	56,0%			
gelar	14	28,0%	glaçar	36	72,0%			
catxirulo	6	12,0%	milotxa	24	48,0%	estel	20	40,0%
bot	27	54,0%	salt	23	46,0%			
petita	43	86,0%	xicoteta	7	14,0%			
guardiola	19	38,0%	vidriola	31	62,0%			
albarzer	16	32,0%	esbarzer	34	68,0%			

trepitjar	46	92,0 %	xafar	4	8,0 %			
alfàbega	23	46,0 %	alfàbrega	27	54,0 %			
xemeneia	40	80,0 %	ximenera	10	20,0 %			
barret	36	72,0 %	capell	14	28,0 %			
faena	3	6,0 %	feina	47	94,0 %			
ensopegar	36	72,0 %	entropessar	14	28,0 %			
botiga	40	80,0 %	tenda	10	20,0 %			
avui	37	74,0 %	hui	13	26,0 %			
prejudici	39	78,0 %	prejuí	11	22,0 %			
bonegar	18	36,0 %	marmolar	17	34,0 %	renyar	15	30,0 %
aborronar	14	28,0 %	esgarrifar	36	72,0 %			
acomiar	47	94,0 %	despedir	1	2,0 %			
rentadora	34	89,5 %	llavadora	4	10,5 %			
guix	21	55,3 %	algeps	17	44,7 %			
volantí	16	42,1 %	tombarella	22	57,9 %			
trepitjar	33	86,8 %	xafar	5	13,2 %			
clevill	18	47,4 %	escletxa	20	52,6 %			
agafar	36	94,7 %	agarrar	2	5,3 %			
esvarar	16	42,1 %	relliscar	22	57,9 %			
esguitar	16	42,1 %	esquitxar	22	57,9 %			
albergina	22	57,9 %	albergínia	16	42,1 %			
empényer	16	42,1 %	espentar	22	57,9 %			
eina	27	71,1 %	ferramenta	11	28,9 %			
a muntó	16	42,1 %	un munt	22	57,9 %			
banyar	7	18,4 %	mullar	31	81,6 %			
xicon	7	18,4 %	xicot	31	81,6 %			
despeses	37	97,4 %	gastos	1	2,6 %			
arena	6	15,8 %	sorra	32	84,2 %			
brull	34	89,5 %	mató	4	10,5 %			
ciprer	6	15,8 %	xiprer	32	84,2 %			
esport	37	97,4 %	deport	0	0,0 %			

TAULA 4
Resultats de la segona part dels qüestionaris 3 i 4, amb imatges

<i>Imatge</i>	<i>Denominacions</i>	<i>Nombre d'informants</i>
'Bresquilla'	<i>bresquilla</i>	30
	<i>préssec</i>	8
	<i>melocotó</i>	6
	<i>albercoc</i>	4
	<i>pruna</i>	1
'Rentaplats'	<i>rentaplats</i>	32
	<i>rentavaixelles</i>	6
	<i>llavaplats</i>	5
	<i>escuraplats</i>	5
	<i>eixugaplats</i>	1
	<i>netejaaplats</i>	1
	<i>llavavaixelles</i>	1
	<i>lavavajilles</i>	1
'Maduixes'	<i>maduixes</i>	46
	<i>freses</i>	3
'Gessamí'	<i>gessamí</i>	8
	<i>gesmil, germil...</i>	8
	<i>altres (lliri, flor...)</i>	31
'Creïlla'	<i>creïlla</i> (i <i>creguilla</i>)	45
	<i>patata</i>	3
	<i>trumfa</i>	1
	<i>pomes de terra</i>	1
'Matalaf'	<i>matalàs</i>	32
	<i>matalaf</i>	3
	<i>matalap</i>	1
	<i>colxó</i>	6
'Mató'	— ⁶	—
'Gla'	<i>bellota</i>	22
	<i>gla</i>	6
	<i>altres entitats</i>	4

6. Cap informant no ha identificat el *mató* com a tal. Per tant, no l'han denominat ni *mató* ni *brull* ni altres. En alguns casos l'han denominat *formatge* i en d'altres *pa* i altres variants creatives.

'Guardiola'	<i>vidriola</i>	15
	<i>guardiola</i>	9
	<i>hucha</i>	2
	altres entitats	8
'Joguet'	<i>joguet</i>	22
	<i>joguina</i>	10
	<i>cotxe, pilot</i>	6
'Milotxa'	<i>catxirulo</i>	15
	<i>milotxa</i>	10
	<i>cometa</i>	9
	<i>estel</i>	1
'Gronxador'	<i>colúmpio, columpi</i>	19
	<i>engrunssador/a, engronssador</i>	5
	<i>(en)gronxador</i>	5
	<i>balanci, seient</i>	5
'Alfàbrega'	<i>alfàbrega</i>	3
	<i>alfàbega/alfàbiga</i>	3
	altres entitats	29
'Xocolate'	<i>xocolata</i>	22
	<i>xocolate</i>	14
	<i>xocolat</i>	2

4. DISCUSSIÓ: EL MODEL LÈXIC DE REFERÈNCIA

En aquesta secció analitzem quin és el model de referència del lèxic en la varietat estàndard, d'acord amb els resultats de les enquestes i les actituds que se'n deriven (§ 4.1). També provem d'explicar les dades obtingudes amb les aportacions de la sociolingüística cognitiva (§ 4.2). Finalment, reflexionem sobre el model lèxic de la varietat estàndard del futur en relació amb les novetats normatives del DNV (§ 4.3).

4.1. El model lèxic de referència del jovent valencià

La primera informació que podem extraure dels resultats és que els mots que els informants consideren més adequats per als registres (semi)formals són, en termes generals, els propis del model estàndard general català i del subestàndard valencià convergent. Vegem els mots més ben valorats, concretament, per més del 60 % dels

enquestats (ordenats de més a menys) en els qüestionaris 1 i 2: *vacances, aturat, gronxador, aixecar-se, pessigolles, alçar-se, maduixes, ampolla, joguina, esmorzar, veure, arribar, mentida, dolent, nuvi, corredor, xafarder, joguet, parat, passadís, fraula, estrela*. Tal com mostra el gràfic 1, hi ha una tria clara per mots del model general, com *vacances, maduixes, veure, esmorzar, nuvi, ampolla, arribar*, etc. En algun cas, apareixen molt ben valorats tant el mot restringit del model valencià (*alçar-se, joguet*), com l'equivalent de l'estàndard general (*aixecar-se, joguina*). Aquesta conclusió coincideix amb la de la segona part del qüestionari 4. Com havíem dit, alguns mots apareixen en diversos qüestionaris i aquest és el cas de *joguet/joguina*. En aquest cas, es demanava a l'informant que identificara l'objecte d'una imatge d'un *joguet*: la majoria li han posat el nom de *joguet* (22 informants), però una quantitat destacable d'informants han escrit *joguina* (10). També trobem ben valorats mots presents en l'estàndard general com *aturat/parat* o *corredor/passadís*. Del model estàndard valencià més particularista trobem només dos mots: *estrela* i *fraula*. Ara bé, hauríem de descartar *fraula* d'aquesta llista dels més ben valorats, ja que en la segona part del qüestionari 3, amb imatges, hem obtingut un resultat força diferent: cap informant no ha donat l'opció de *fraula*, sinó *maduixa* (46 informants) i *freses* (3 informants). En definitiva, llevat de *estrela*,⁷ tots els mots formen part del model general i/o convergent.

En segon lloc, hi ha un grup de paraules que han rebut entre un 40-60 % de bona valoració. Ací trobem paraules com *roïn* i *dotor*, que no formen part del model lèxic estàndard perquè no són mots normatius segons el DIEC, o *cosquerelles* i *botella*, que són normatius. Amb tot, els equivalents propis del model estàndard més general, com hem vist, han estat una mica més ben valorats (*dolent, xafarder, pessigolles* i *ampolla*).

Si mirem l'altra cara de la moneda, els mots que han estat considerats «totalment» o «bastant» poc adequats per a registres (semi)formals són: *colúmpio, almorzar, vacances, mentira, topetar, nóvio, vore, topar*. Entre un 50 % i un 100 % dels informants han valorat que aquests mots no formen part del model estàndard. Com podem veure, tenim des del castellanisme *colúmpio*, fins a les formes particularistes com *mentira, almorzar* o *vore*. El cas de *topar* ha estat concebut com a aliè a la formalitat, ja que entre els mots proposats com a alternativa trobem la paraula *trobar*. Aquests mots, doncs, són a la cua en el gràfic 1, sobre els mots adequats per a l'estàndard.

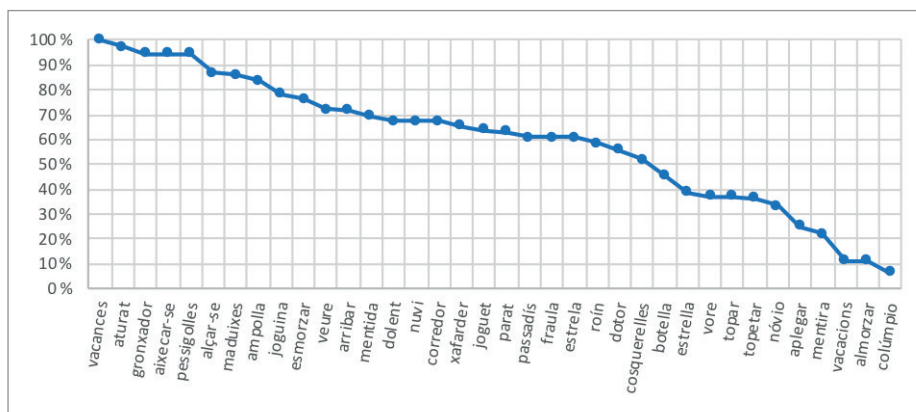
Els qüestionaris 3 i 4 demanen quin mot era el més adequat per als usos formals, entre dues opcions tancades (com *traure* i *llevar*). Els mots que han estat considerats com la millor alternativa per més d'un 70 % dels informants han estat: *despeses, esport, agafar, feina, acomiadar, trepitjar*,⁸ *rentadora, brull, trepitjar, petita, sorra, xiprer, mullar, xicot, xemeneia, botiga, prejudici, avui, glaçar, barret, ensopegar, esgarriifar, eina*. Això vol dir, òbviament, que els equivalents han rebut un 30 % de suport o menys.

7. Certament, *estrela* ha obtingut un resultat millor que *estrella*. Tanmateix, no hem incorporat cap pregunta sobre *estel*, una deficiència metodològica que ens dificulta afinar-ne el resultat.

8. El mot *trepitjar* ha format part del qüestionari 3 i del 4 com a prova de control. En tots dos casos la forma *trepitjar* ha estat molt més ben valorada com a vàlida per als usos (semi)formals que *xafar* (vegeu la taula 3).

GRÀFIC 1

Mots dels qüestionaris 1 i 2 ordenats pel percentatge d'informants que els han considerat «totalment» o «bastant» adequats per a registres (semi)formals

Els resultats, doncs, coincideixen amb el que hem vist en els qüestionaris 1 i 2. En aquest cas també es prioritza el mot propi del model general o convergent, com *despeses*, *esport*, *agafar*, etc. En alguns casos s'opta per mots del model estàndard del català central com *sorra*⁹ o *mullar*, en lloc de la forma també general *arena* o mots propis del model convergent com *banyar*. Mots tradicionals, que també formen part del model estàndard valencià, com *faena*, *hui* o *capell*, han quedat en un segon pla davant *feina*, *avui* o *barret*. Només en un cas s'ha optat per la forma més particular com *brull* (en lloc de *mató*). Tanmateix, aquesta tria s'hauria de desestimar perquè en la segona part del qüestionari 3, en què es demana d'identificar el *mató/brull* en una fotografia, cap informant l'ha anomenat *brull*. Segurament això es deu al desconeixement de les joves generacions i, per tant, la tria de *brull* no és realment vàlida.

A l'altre extrem de la balança tenim els mots equivalents als que suara hem esmentat, que han estat poc valorats com a vàlids pels informants. Concretament, han rebut menys d'un 30% dels vots els mots (ordenats de menor a major suport): *deport*, *despedir*, *gastos*, *agarrar*, *faena*, *xafar*, *llavadora*, *mató*, *xafar*, *xicoteta*, *arena*, *ciprer*, *banyar*, *xicon*, *ximenera*, *tenda*, *prejuí*, *hui*, *gelar*, *capell*, *entropessar*, *aborronar*, *ferramenta*.

Hi ha un bon nombre de mots que es mouen entre el 40% i el 70%, cosa que indica una convivència entre dos models alternatius. Els dobles següents mostren una certa preferència però la distància és poca (en primer lloc el mot més ben valorat): *esbarzer/albarzer*, *vidriola/guardiola*, *un munt / a muntó*, *espentar/empènyer*, *alberginal/albergínia*, *esquitxar/esguitar*, *relliscar/esvarar*, *tombarella/volantí*, *traure's/llevar-se*,

9. El cas de *sorra* és peculiar perquè la llengua normativa proposa *arena* com a forma principal en el DIEC2, atès que és un mot amb tradició normativa i que té més extensió territorial (*Atles lingüístic del domini català*, ALDC). Tanmateix, la pressió del dialecte del català central ha fet que s'haja difós més la forma *sorra*.

guix/algeps, *alfàbrega/alfàbega*,¹⁰ *bot/salt*, *escltxa/clevill*. A vegades guanya la forma general com *esbarzer*, *relliscar*, *guix*, *alfàbrega* o *escltxa*, però en alguns casos la forma estàndard valenciana com *espentar* i *bot*. A vegades també hi predomina lleument una forma més particularista com *albergina* o *vidriola*. Aquesta conclusió la podem reforçar amb el resultat de la segona part del qüestionari 4. Una de les imatges era una *guardiola* i la denominació majoritària ha estat la forma *vidriola*, mentre que de *guardiola* n'hi ha hagut una mica menys.

Un cas diferent és el dels grups *renyar/bonegar/mormolar* i *milotxa/estel/catxirulo* perquè hi havia una triple opció. En el primer grup, no hi ha un mot clarament destacat, ja que tots estan al voltant del 30 % de suports. En el segon, hi ha una lleu preferència per la forma del model valencià convergent *milotxa* (48 %), per davant d'*estel* (40 %) i *catxirulo* (12 %). En aquest cas també disposem d'una pregunta en la segona part del qüestionari 4. Quan hem preguntat per l'objecte que es mostrava en la fotografia 15 informants han respost *catxirulo*; 10, *milotxa*; 9, *cometa*, i 1, *estel*. Per tant, sembla que *milotxa* i *catxirulo* estan més arrelades.

En definitiva, en el gràfic 2 mostrem els mots considerats més adequats:

La segona part dels qüestionaris 3 i 4 demanava un exercici onomasiològic, és a dir, donar un nom, una denominació a un significat, representat en forma d'objecte en una fotografia. Ja hem vist el cas de *mató*, *maduixa*, *joguet* i *milotxa*, ja que eren mots que havien aparegut en els altres qüestionaris per tal de contrastar-ne els resultats.

Els mots que més informants han donat amb molta diferència respecte d'altres opcions són: *bresquilla*, *rentaplats*, *maduixes*, *creïlla*, *matalàs*, *bellota*, *vidriola*, *joguet*, *catxirulo*, *colúmpio*, *xocolata*. Per tant, tenim mots propis del model estàndard general com *maduixes*, *rentaplats*, *matalàs*, *xocolata*, i mots del model valencià convergent, com *bresquilla*, *creïlla*, *joguet*, *bellota*. Fins i tot apareix un castellanisme no normatiu com *colúmpio*, que sembla que ha penetrat força entre els joves.

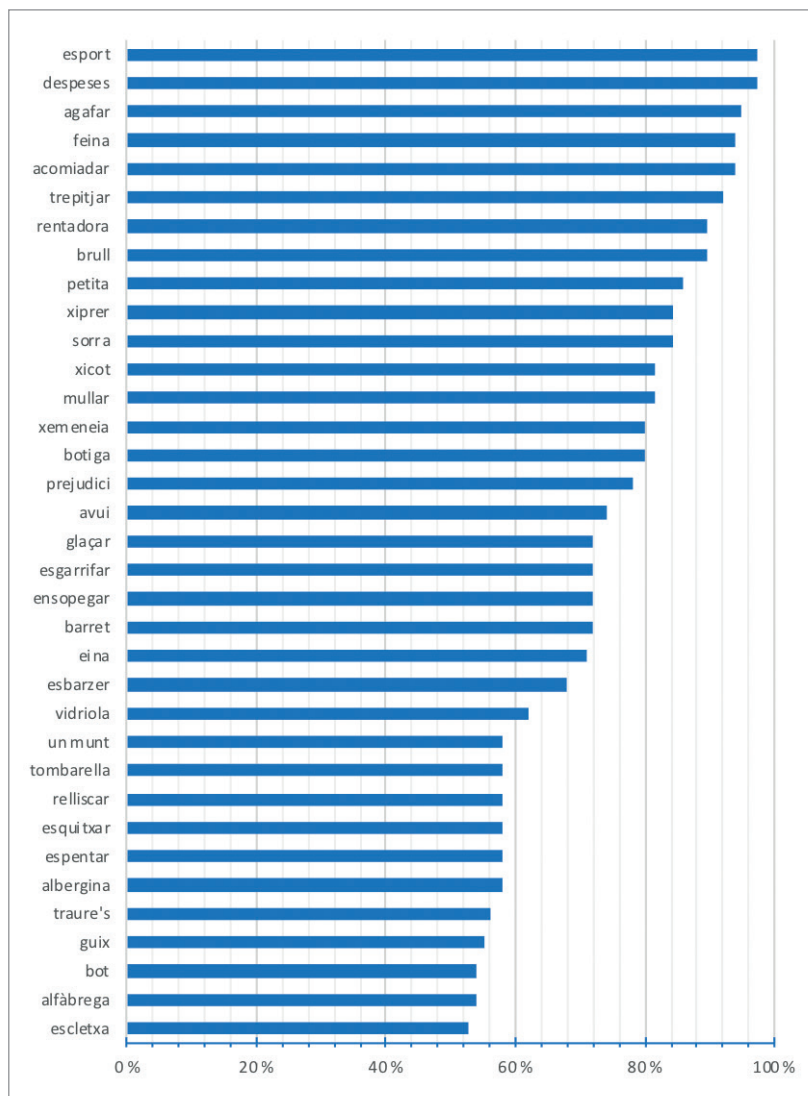
En la resta de casos no hi ha una opció clara. Per exemple, la *milotxa* tampoc té un guanyador tan destacat: *catxirulo* (15 informants), *milotxa* (10), *cometa* (9), *estel* (1). El *gessamí* no ha estat identificat per la majoria dels joves i quan ho ha estat trobem tant la forma *gessamí* (8 informants) com *gesmil* i variants (8 informants). El mateix ha passat amb l'*alfàbrega*: només sis informants l'han identificada amb aquests noms: *alfàbrega* (3) i *alfàbega/alfàbiga* (3). Com ja hem dit, el *mató* tampoc no ha estat identificat.

Aquest tipus de prova esdevé complementària als altres qüestionaris, ja que permet accedir directament al repertori lèxic de l'enquestat. En podem extraure dues conclusions: *a*) hi ha conceptes que els parlants joves no tenen gaire integrats, com *mató*, *alfàbrega* o *gessamí*, la qual cosa indica una pèrdua de referents culturals en les generacions més joves que s'allunyen del model de vida tradicional; *b*) com en el cas dels altres tipus de qüestionaris, els parlants han integrat l'estàndard general (*rentaplats*, *maduixa*, etc.) i del submodel valencià convergent (*joguet*, *creïlla*, etc.).

10. La paraula *alfàbrega/alfàbega* també ha format part de la segona part del qüestionari 4. Analitzarem el resultat més avant en aquesta secció.

GRÀFIC 2

Mots triats com a més adequats per a registres (semi)formals en un 50 % d'informants o més

Comptat i debatut, el conjunt de qüestionaris dibuixen un panorama de consolidació del model estàndard general i/o convergent (*avui, perjudici, guix, vacances, esmorzar, esbarzer, pessigolles, mentida, nuvi, glaçar, eina, xiprer, acomiar, despesa, xemeneia*, etc.). Fins i tot en algun cas trobem una identificació amb mots de l'estàndard convergent que no coincideixen amb l'estàndard del català central (*alçar, bresquilla, creilla, joguet*). En canvi, en algun cas, la forma valenciana difosa en el model convergent (*llevar, banyar, capell, arena*) no mostra tanta adhesió com la forma del model

estàndard del català central (*traure* 'llevar', *mullar*, *barret* o *sorra*). També cal destacar alguns casos en què no hi ha una identificació única i, per tant, hi ha una dispersió del model estàndard (*renyar*/*bonegar*/*marmolar*, *vidriola*/*guardiola*, *roín*, *estrela*, *dotor*/*xafarder*, *passadís*/*corredor*, *joguinal*/*jogueta*).

4.2. La sociolingüística cognitiva i el model lèxic valencià

Per a entendre els usos lèxics i el grau d'identificació dels parlants amb uns mots o altres pot ser útil l'aportació de la sociolingüística cognitiva (Geeraerts, Kristiansen i Peirsman, 2010; Kristiansen, 2014). Aquesta proposta aplica conceptes de la lingüística cognitiva a l'estudi de la variació sociolingüística i ha obert una nova línia de recerca. En primer lloc, la teoria del prototipus és força útil per a aplicar-la a les varietats dialectals o funcionals. El procés de categorització natural dels parlants de cada llengua es du a terme en termes de prototipicitat (Geeraerts, 1997). En l'àmbit del model lèxic de referència, segons hem vist, també podem trobar una sèrie de mots que són prototípicament referents de la varietat estàndard: *vacances*, *maduixa*, *aturat*, *pessigolles*, *ampolla*, *esmorzar*, *veure*, *despeses*, *esport*, *agafar*, *acomiar*, *feina*, *trepitjar*, *rentadora*, *rentaplats*, *petit*, *sorra*, *creïlla*, *matalàs*... Sovint s'identifica, doncs, com a prototípicament estàndard mots propis del model estàndard valencià (*vacances*, *maduixa*, *esmorzar*, *veure*, *esport*, *creïlla*...) i, fins i tot, en algun cas, del català central (*sorra*, *aixecar*, *feina*, *traure* 'llevar', *mullar* 'banyar'). Aquests mots són els que clarament han rebut una millor valoració i, per tant, els prototípics de la varietat estàndard (Kristiansen, 2014: 3). A més, es podrien considerar els punts de referència (Langacker, 1993) d'una entitat sociocognitiva concreta, la varietat estàndard més prestigiada i considerada més adequada per als usos formals.

En segon lloc, hi ha un grup de mots que no són tan prototípics, la qual cosa mostra que les fronteres dins de la varietat estàndard són difuses. Les parelles de mots *empènyer* o *espentar*, *tombarella* o *volantí*, *bot* o *salt*, *albergina* o *albergínia*, *esguitar* o *esquitxar*, *esvarar* o *relliscar*, *milotxa* o *catxirulo*, *jogueta* o *joguina*, no s'identifiquen amb el prototipus, però s'hi acosten, tant la versió dialectalment pròxima a alguns parlars valencians com la més allunyada.

Finalment, hi ha un grup de mots que són els més perifèrics de la varietat estàndard: *tenda*, *ximenera*, *banyar*, *xicon*, *arena*, *ciprer*, *xicotet*, *xafar*, *llavadora*, *faena*, *agarrar*, *gastos*, *despedir* i *deport*. Llevat de *banyar* i *arena* (i potser *faena*), la majoria d'aquests mots formen part de la varietat valenciana no estàndard i, per tant, no han estat difosos en el model estàndard valencià (convergent).

Un altre concepte de la lingüística cognitiva que pot ser útil és el de *model cognitiu idealitzat* (Lakoff, 1987). Segons aquesta teoria, els parlants tenim uns models que organitzen i estructuren el coneixement d'acord amb certs principis cognitius, que no reflecteixen necessàriament *objectivament* la realitat. Els models cognitius són abstractius gràcies a processos perceptius i conceptuals de la realitat, així com al coneixement i l'experiència prèvia dels parlants. En aquest sentit, la difusió del lèxic bàsic es-

tandarditzat només té sentit si forma part de models cognitius idealitzats actius en els parlants.

Per exemple, en la segona part dels qüestionaris 3 i 4, en què s'utilitzaven imatges per a donar noms a coses, hi ha alguns conceptes que els joves no han identificat. Segurament, la difusió de certs referents només es pot estendre quan forma part dels hàbits culturals, en el sentit més ampli de la paraula, dels joves. Un bon exemple és la paraula *alfàbrega*. Cognitivament, ja no forma part d'un model cognitiu idealitzat de la botànica o la vida rural, sinó que s'incorpora a un altre àmbit, com és el de la cuina i els condiments. Per tant, la difusió d'una denominació o una altra ha d'anar lligada a aqueix àmbit cognitiu i només penetrarà en el model dels parlants si va lligada a una planificació lingüística. En aquest sentit també tenen un paper important la terminologia i la difusió d'un terme en l'àmbit d'especialitat i en textos específics, des de retolació (pots de condiments o fulles envasades en la secció de verdura de botigues o supermercats, ingredients de plats precuinats) fins a receptes, programes de televisió i ràdio, blogs, etc. Per tant, els resultats de l'enquesta ens venen a dir que el *mató*, l'*alfàbrega*, el *gessamí*, el *gronxador* (o els equivalents *brull*, *alfàbega*, *gesmil* o *engronsadora* i variants) només s'estandarditzaran si formen part dels referents culturals i dels àmbits d'especialització pertinents. És a dir, si formen part de models cognitius idealitzats.

4.3. *Les novetats del DNV en la revisió del model estàndard*

La publicació del *Diccionari normatiu valencià* per part de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha suposat un canvi parcial en la llengua normativa al País Valencià, com ja ha posat de manifest el comunicat de l'IIFV sobre el DNV de l'AVL. A diferència de la *Gramàtica normativa valenciana*, el DNV incideix en un model especialment particularista per a l'estàndard lèxic. En aquest context, l'anàlisi de la penetració del model lèxic esdevé important per a observar si el model estàndard valencià de referència (de base convergent) que s'ha difós durant el segle xx i l'inici del segle xxi ha penetrat o no entre els usos formals dels parlants. Això ens permetrà de valorar la utilitat de la proposta de reconfiguració del model estàndard de l'AVL.

En primer lloc, hi ha mots que han entrat al DNV que no formaven part del corpus normatiu català, representat per la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans: *topetar*, *clevill*, *gasto*, *albergina*, *ciprer*, *doctor*, *nóvio/a*, *marmolar*, *ximenera*, *roín*, *espentar*, *deport* ('esport'), *gesmil*, *vivenda*, *porxe*, *xanglot*, *miqueta*, *llavaplats*, etc. Aquests mots, a més, són la forma principal i, per tant, els equivalents són una forma secundària.¹¹ Com és sabut, la tria com a forma principal d'un diccionari té com a objectiu guiar els usos preferibles en àmbits formals. Per tant, la proposta de l'AVL és que aquests mots, que fins ara no ha-

11. El cas de *ximenera* és diferent perquè remet a *fumeral*, en el DNV. La forma estàndard *xemeneia* també hi remet.

vien estat difosos en el model estàndard i no eren mots normatius, esdevinguen els referents lèxics principals.

En segon lloc, hi ha mots normatius que en el DIEC2 eren formes secundàries que en el DNV han passat a ser formes principals: *vacacions, parat, hui, botella, a muntó, cosquerelles, aborronar, gelar, ferramenta, capell, engronsadora, estrela, fraula, albarzer, esvarar, esguitar, xafar, entropessar, prejuí, joguet, banyar, faena, xicotet, vidriola, volantí, algeps, catxerulo, alfàbega, llavadora, acatxar, arreplegar, esgarrar, llibrell, animalada, buscar, cantó, moreno, sacsar, apegalós, etc.*¹²

Entre els mots que el DNV mira de promoure, n'hi ha alguns que ja formen part poc o molt del model estàndard convergent: *banyar, joguet, faena, cosquerelles* o *hui*. Aquests mots, com hem vist, no han estat sempre identificats pels enquestats com a part del prototipus de la varietat estàndard, però tampoc són els més perifèrics de la categoria. La resta de mots que el DNV ha considerat de referència, i que formen part d'aquest estudi, són propis del model particularista. Concretament són 39 paraules. Vegem amb quina varietat els han identificat els informants.

Dels 39 mots que el DNV estableix com a referents, només n'hi ha tres que han estat valorats com a més aptes per a registres (semi)formals: *albergina, espentar* i *vidriola*. Ara bé, cal tenir en compte que la distància respecte dels equivalents *albergínia, empènyer*¹³ i *guardiola* no era tan gran per a considerar-los plenament prototípics de la varietat estàndard. En la resta de mots, l'opció proposada pel DNV com a principal no és la forma considerada prototípicament estàndard pels informants. D'una banda, l'enquesta mostra una claríssima identificació del model estàndard amb mots del convergent: *despesa, xiprer, xemeneia, esport, vacances, maduixes, trepitjar, rentadora, petit, perjudici*. I, per tant, els mots equivalents (i altres) proposats com a referents pel DNV, propis del model particularista, han estat clarament considerats com a no adequats a registres (semi)formals: *gasto, ciprer, ximenera, deport* ('esport'), *vacació, engronsadora, fraula, xafar, llavadora, xicotet, prejuí*. És a dir, les formes més perifèriques de la varietat estàndard i més allunyades del prototipus, segons els informants, són les que el DNV proposa perquè esdevinguen referencials. De l'altra, hi ha uns quants mots del model convergent que també han estat més ben valorats en les enquestes (*escletxa, xafarder, dolent, aturat, ampolla, un munt, rellis-car, esquitxar, tombarella* i *guix*), però a una distància menor respecte de l'equivalent particularista (*clevill, dotor, roín, parat, botella, a muntó, esvarar, esguitar, volantí* i *algeps*).

Comptat i debatut, segons les dades de les enquestes, el model convergent s'ha difós àmpliament entre el jovent valencià. La identificació amb un model lèxic que es considera més apte per als usos (semi)formals és fruit de tot un procés de planificació lingüística i de molts esforços col·lectius diversos. En canvi, la proposta normativa del

---

12. També trobem alguns mots que no són normatius segons el DIEC2 i que, en canvi, formen part del corpus lèxic normatiu valencià, tot i que com a formes secundàries: *almorzar, vore, mentira, despedir*, etc.

13. Malauradament, els qüestionaris preguntaven per *empènyer* i *espentar*, però no per *empentar*.

DNV no s'ajusta a aqueix model en molts casos. És a dir, no s'alinea amb el model prototípic de la varietat estàndard (valenciana) que els usuaris identifiquen com a vàlid per als usos esmentats.

5. CONCLUSIONS

Els parlants són multilectals en la mesura que coneixen, reconeixen i usen diverses opcions lingüístiques segons la situació comunicativa. Especialment en àrees amb dificultats sociolingüístiques importants, com és el cas valencià, pot ser important entendre les actituds lingüístiques, les quals interactuen amb la variació lingüística i l'estandardització, alhora que participen en la construcció de categories prototípiques. I això pot tenir conseqüències en els usos socials.

La configuració d'una varietat estàndard de referència és fonamental en qualsevol societat moderna (Boix i Vila, 1998) i, per això, convé avaluar l'eficiència del model actual i de qualsevol proposta nova. En aquest estudi hem analitzat el model lèxic de referència entre els joves valencians, un àmbit que presenta nombrosos problemes arran de la situació sociolingüística (Martines *et al.*, 2004). Segons els resultats de les enquestes dissenyades, el model lèxic prototípic per als joves valencians és, en termes generals, el que s'identifica amb l'estàndard general i el model convergent. En algunes ocasions, el lèxic del català central també es reconeix entre el més prototípicament estàndard, però en d'altres és un mot propi del subestàndard valencià. Per tant, en la línia d'altres estudis amb una mostra més àmplia (Baldaquí, 2015), considerem que el model lèxic de l'estàndard ha estat bastant ben integrat entre els usuaris.

La proposta normativa del DNV pretén corregir la varietat estàndard que ha estat funcionant entre els valencians, malgrat tants impediments sociolingüístics i sociopolítics. Una part important dels mots proposats com a referents del model estàndard al DNV, en canvi, són percebuts com a perifèrics (o aliens) de la varietat estàndard, segons els informants. Per tant, caldrà preguntar-se quina és la finalitat a l'hora de proposar una (re)elaboració d'un model de referència que funciona.

Certament, hi ha alguns mots propis del subestàndard valencià que han estat difosos i que no han estat tan valorats com els equivalents d'altres varietats lingüístiques (fonamentalment del català central). Caldrà preguntar-se, com ja ho havien fet altres estudis previs (Martines *et al.*, 2004), si això es deu a rebuig i desconfiança o a manca de difusió.

Finalment, hi ha molts mots que només es poden difondre a través d'uns entorns socials determinats, en els quals actualment sols té accés el castellà. La importància de la terminologia, la retolació i la difusió en aqueixos àmbits és fonamental en la conformació de la varietat estàndard i la planificació lingüística, especialment en aquells casos en què els models cognitius idealitzats han canviat entre el jovent.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ALDC = VENY, Joan; PONS, Lúdia (2001-2016). *Atles lingüístic del domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BALDAQUÍ, Josep (2015). «Els joves valencians i el model normatiu: valoració de les varietats formals de referència de la llengua catalana». A: SINNER, Carsten; WIELAND, Katharina. *Norma, ús i actituds lingüístiques: El paper del català en la vida quotidiana*. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.
- BOIX, Emili; VILA, F. Xavier (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- DIEC2 = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: IEC.
- DNV = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2014). *Diccionari normatiu valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- GEERAERTS, Dirk (1997). *Diachronic prototype semantics: A contribution to historical lexicology*. Oxford: Clarendon Press.
- GEERAERTS, Dirk; KRISTIANSEN, Gitte; PEIRSMAN, Yves (2010). *Advances in cognitive sociolinguistics*. Berlín; Nova York: De Gruyter Mouton.
- GNV = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006). *Gramàtica normativa valenciana*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- KRISTIANSEN, Gitte (2014). «Introduction. Pluricentricity, language-internal variation and cognitive linguistics». A: SOARES DA SILVA, Augusto (ed.). *Pluricentricity*. Berlín; Boston: Walter de Gruyter, p. 1-16.
- LACREU, Josep (2002). «Els models de llengua del valencià». A: CASANOVA, Emili [et al.] (ed.). *Estudis del valencià d'ara*. València: Denes, p. 241-251.
- LAKOFF, George (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- LANGACKER, Ronald W. (1993). «Reference point constructions». *Cognitive Linguistics*, vol. 4, núm. 1, p. 1-38.
- MARTINES, Josep; GONZÀLVEZ, Héctor; GUARDIOLA, Maribel; MONTSERRAT, Sandra (2004). «Lexicografia i estandardització lingüística. L'estàndard lèxic al País Valencià i la *Guia d'usos lingüístics* de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana». A: BATTANER, Paz; DECESARIS, Janet (coord.). *De lexicografia: Actes del I Symposium Internacional de Lexicografia* (Barcelona, 16-18 maig 2002). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 559-570.
- MONTOYA, Brauli (2006). *La normalització i l'estandardització*. Alzira: Bromera.
- RAMOS, Joan Rafael (2016). «Cap a un model lingüístic policèntric i polimòrfic en català: aspectes sintàctics». Presentació al 25è Col·loqui Germanocatalà.
- SEGURA, Carles (2003). *Variació dialectal i estandardització al Baix Vinalopó*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SOARES DA SILVA, Augusto (ed.) (2014). *Pluricentricity*. Berlín; Boston: Walter de Gruyter.

